

**Ogólnopolska Konferencja Naukowa
„Stosunki sąsiedzkie w świetle prawa międzynarodowego”
Warszawa, 10–11 czerwca 2021 r.**

National Conference „Neighborly relations in the light of international law”
Warsaw, 10–11 June 2021

Всепопольская научная конференция «Добрососедские отношения в свете
международного права»
Варшава, 10–11 июня 2021 г.

Загальнопольська наукова конференція «Сусідські відносини в міжнародному праві»
Варшава, 10–11 червня 2021 року

AGATA SZWED

Mgr, Uniwersytet Szczeciński
e-mail: agata.szwed@usz.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0002-3836-3646>

KAROLINA SŁOTWIŃSKA

Mgr, Uniwersytet Szczeciński
e-mail: karolina.slotwinska@phd.usz.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0003-0735-6299>

W dniach 10–11 czerwca 2021 r. w Warszawie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Stosunki sąsiedzkie w świetle prawa międzynarodowego”. Została ona zorganizowana przez Grupę Polską Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (International Law Association – ILA) oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.

Celem konferencji była refleksja nad różnymi wymiarami stosunków sąsiedzkich (w tym nad zagadnieniami dotyczącymi pokoju, bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości, a także praw i wolności człowieka). Przyczynę do dyskusji stanowił fakt, że w 2020 r. obchodzono rocznice zawarcia licznych umów międzynarodowych, które przyczyniły się do stworzenia politycznych i prawnych ram wzajemnej współpracy na zasadzie dobrego sąsiedztwa: 30. rocznica podpisania Deklaracji o zasadach i podstawowych kierunkach rozwoju stosunków polsko-ukraińskich, 25. rocznica zawarcia polsko-litewskiego Traktatu o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy czy 30. rocznica polsko-niemieckiego Traktatu o potwierdzeniu istniejącej granicy, który z kolei zawarto 40 lat po podpisaniu układu zgorzeleckiego.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele niemal wszystkich polskich środowisk naukowych zajmujących się problematyką prawa międzynarodowego publicznego.

Obrazy otworzył przewodniczący Grupy Polskiej ILA prof. dr hab. Jerzy Menkes (Szkola Główna Handlowa), wprowadzając uczestników w problematykę związaną różnymi wymiarami współpracy sąsiedzkiej.

Dwudniowa konferencja składała się z pięciu paneli: trzy odbyły się pierwszego dnia, natomiast dwa kolejne drugiego dnia sympozjum.

Pierwszy panel, któremu przewodniczyła dr hab. Ewelina Cała-Wacinkiewicz, prof. US, rozpoczął prof. dr hab. Jerzy Menkes wystąpieniem zatytułowanym *Ewolucja dobrego sąsiedztwa w prawie i w stosunkach międzynarodowych*, w którym zwrócił uwagę na modele dobrego sąsiedztwa. Odniósł się także do wyrażenia „dobre sąsiedztwo” wskazanego w art. 47 Karty Narodów Zjednoczonych, podejmując próbę jego zdefiniowania. Konkludując, podkreślił, że dobre sąsiedztwo należy traktować jako ideę, na którą składa się wiele zasad i o którą należy niezmiennie postulować.

Następnie głos zabrał mgr Wojciech Zoń (Uniwersytet w Białymstoku), prezentując wystąpienie zatytułowane *Zasada dobrego sąsiedztwa w prawie międzynarodowym. Przegląd piśmiennictwa*. Zwrócił uwagę na fakt, że zasadę „dobrego sąsiedztwa” najczęściej omawia się w orzecznictwie oraz w związku z prawem ochrony środowiska. Omówił zasadę „dobrego sąsiedztwa” w opracowaniach systemowych, encyklopedycznych, podręcznikowych i szczegółowych. Prelegent starał się także udzielić odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób rozumiane jest „dobre sąsiedztwo” w prawie unijnym.

W panelu tym swój referat zatytułowany *Instytucjonalizacja dwustronnej współpracy młodzieży jako przejaw stosunków dobrosąsiedzkich* wygłosił dr Piotr Uhma (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie). Przedstawił definicję młodzieży oraz jej udział we współpracy międzynarodowej. Omówił także zinstytucjonalizowane rodzaje współpracy młodzieży w dyplomacji publicznej na przykładzie współpracy polsko-niemieckiej, polsko-ukraińskiej oraz polsko-litewskiej. Podsumowując, wskazał także na sytuację współpracy polsko-rosyjskiej oraz działających na tym polu instytucji, m.in. Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia.

Następnie dr Magdalena Suska (Szkola Główna Handlowa) wygłosiła referat pt. *Jednostka nieuznawana jako sąsiad – wymiar ekonomiczny*, w którym zwróciła szczególną uwagę na jednostki nieuznawane i ich relacje z sąsiadami. Omówiła czynniki wewnętrzne i zewnętrzne w funkcjonowaniu jednostek nieuznawanych, a następnie, posługując się przykładem Abchazji i Osetii Południowej, dokonała analizy czynników ekonomicznych w istnieniu jednostek nieuznawanych.

Ostatni referat w pierwszym panelu, zatytułowany *Gdy pamięć ludzka gaśnie, dalej mówią kamienie – cmentarze i miejsca pamięci w prawie międzynarodowym*, przedstawiła dr Agnieszka Wedeł-Domaradzka (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

w Bydgoszczy). Autorka zaprezentowała regulacje na temat miejsc pamięci i cmentarzy zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i krajowym. Omówiła ochronę cmentarzy w Polsce, a także to, w jaki sposób regulowane są kwestie miejsc pochówku w umowach dobrosąsiedzkich. Konkludując, przedstawiła problematykę związaną z oznaczeniem czy finansowaniem grobów zbrodniarzy wojennych, podkreślając, że miejsca pamięci wzbudzają duże emocje.

Drugiemu panelowi konferencji przewodniczył dr hab. Wojciech Staszewski, prof. US. Pierwszy wystąpił prof. dr hab. Paweł Czubik (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) z referatem „*Sąsiedzka*” *praktyka dotycząca azylu dyplomatycznego w Europie Środkowej w 2. połowie XX wieku*. Odniósł się do zagadnień dotyczących azylów i ich rodzajów występujących w Europie Środkowej. Referent przedstawił przypadki udzielania azylów dyplomatycznych.

Następnie dr hab. Elżbieta Karska, prof. UKSW wygłosiła referat *Biznes i prawa człowieka. Prawnomiędzynarodowe wyzwania dla Europy Środkowo-Wschodniej*. Przybliżyła problematykę związaną z uregulowaniem praw człowieka w sprawach szkód wyrządzonych przez korporacje międzynarodowe, wskazując na konieczność powstania nowych uregulowań w tym zakresie.

Na zakończenie drugiego panelu wystąpiła dr hab. Aleksandra Mężykowska (Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk), która przedstawiła referat pt. *Skargi międzypaństwowe do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jako sposób rozwiązywania „nierozwiązanych” problemów sąsiedzkich*. Na wstępie postawiła pytanie, czy spory dobrosąsiedzkie można rozwiązywać przed sądownictwem międzynarodowym. Autorka podkreśliła przy tym znaczenie skarg międzynarodowych, służących w szczególności ochronie jednostki. Przedstawiła także statystykę dotyczącą skarg międzynarodowych, wskazując na ich podział.

Trzeci panel konferencji, moderowany przez dr. hab. Bartłomieja Krzana, prof. UW, rozpoczął się od wystąpienia dr. hab. Karola Karskiego, prof. UW, zatytułowanego *Państwa obecnie graniczące z Polską i ich prawnomiędzynarodowe relacje z państwami istniejącymi do przekształceń terytorialnych w Europie Środkowej i Wschodniej lat 90. XX w.: kontynuatorzy czy sukcesorzy?* Autor omówił obecną i historyczną sytuację geopolityczną państw sąsiadujących z Polską i konsekwencje prawne ich transformacji ustrojowej zaistniałej pod koniec XX w.

Kolejny referat *Bilateralna polsko-niemiecka współpraca regionalna i przygraniczna w kontekście Traktatu z 17 czerwca 1991 r.* zaprezentował prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), który scharakteryzował tytułową współpracę, biorąc pod uwagę Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy,

podpisany w Bonn dnia 17 czerwca 1991 r.¹ Asumptem do podjęcia takiej problematyki była 30. rocznica podpisania tego traktatu obchodzona w czerwcu 2021 r.

Następnie wystąpienie pt. *Polska Wschodnia w relacjach transgranicznych – koncepcja doskonalącej instytucjonalizacji* wygłosił prof. dr hab. Maciej Perkowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Pochylił się on nad funkcjonowaniem Programu Operacyjnego Polska Wschodnia, finansowanego ze środków Unii Europejskiej. Przedstawił jego wady i zalety, a także wysunął propozycję utworzenia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej na rzecz rozwoju wschodniej Polski.

Swoje wystąpienie pt. *Karta Polaka w świetle umów o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy* zaprezentował dr Wojciech Burek (Uniwersytet Jagielloński). Omówił proceduralne aspekty udzielenia zezwolenia na pobyt stały na podstawie Karty Polaka, a także odniósł się w tym zakresie do międzynarodowych standardów udzielania ochrony cudzoziemcom.

Następnie dr hab. Anna Kosińska, prof. KUL, zaprezentowała wystąpienie na temat *Realizacja transferów dublińskich pomiędzy Polską a Niemcami jako element europejskiej współpracy transgranicznej*. Podkreśliła praktyczne różnice istniejące podczas realizacji założeń Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (rozporządzenie Dublin III)² przez Polskę i Niemcy.

Ostatni referat na temat *Wzajemne zatrudnianie pracowników w traktatach dwustronnych między Rzeczpospolitą Polską a Białorusią, Ukrainą i Rosją – uwarunkowania prawne* wygłosił dr Łukasz Dawid Dąbrowski (Szkoła Główna Handlowa). Przywołał szereg aktów prawnych krajowych i międzynarodowych dotyczących zatrudnienia i prawa do pracy, odnosząc konkretne przykłady do sytuacji cudzoziemców znajdujących się w przywołanych państwach.

Drugi dzień obrad rozpoczął panel prowadzony przez prof. dr hab. Jerzego Menkessa. Pierwsze wystąpienie zatytułowane *Współczesne konflikty graniczne w państwach Azji Centralnej* wygłosił prof. dr hab. Jacek Sobczak (Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie). Omówił kwestię wzajemnych relacji między państwami Dalekiego Wschodu i wynikających z nich sporów.

¹ Dz. U. z 1992 r. Nr 14, poz. 56.

² OJ L 180 z 29.06.2013, s. 31–59.

Następnie wystąpiła dr Adriana Kalicka-Mikołajczyk (Uniwersytet Wrocławski) z referatem zatytułowanym *8 TUE jako podstawa prawna polityki sąsiedztwa Unii Europejskiej*. Skupiła się na analizie i interpretacji art. 8 Traktatu o Unii Europejskiej, który reguluje aspekty stosunków Unii z państwami sąsiadującymi. Omówiła także charakter prawny polityki dobrosąsiedzkiej realizowanej przez Unię Europejską.

W kolejnym wystąpieniu dr hab. Marcin Menkes, prof. SGH, przedstawił podział budżetu UE, ze szczególnym uwzględnieniem odpowiednich programów (w tym Europejskiego Funduszu Obronnego i Neighbourhood, development and international cooperation instrument) oraz możliwości ich realizowania w przyszłej perspektywie budżetowej.

W następnej kolejności dr Joanna Mazur (Uniwersytet Warszawski) zaprezentowała temat *Regulacja gospodarki cyfrowej w umowach UE z państwami Partnerstwa Wschodniego*. Wskazała na umowy z państwami Partnerstwa Wschodniego na tle innych umów handlowych zawierających elementy regulacji gospodarki cyfrowej, poruszyła kwestię liberalizacji usług informatycznych oraz zagwarantowania w tym kontekście ochrony danych osobowych.

Referat zatytułowany *W dobrej atmosferze – transgraniczna ochrona powietrza w UE* przedstawiła dr Justyna Bazylińska-Nagler (Uniwersytet Wrocławski). Omówiła źródła prawa emisyjnego w UE, system krajowych pułapów emisji oraz odpowiednie dyrektywy dotyczące ochrony powietrza.

Ostatni referat *Współpraca regionalna parlamentów narodowych państw członkowskich Unii Europejskiej* wygłosiła dr hab. Magdalena Słok-Wódkowska (Uniwersytet Warszawski). Odniosła się do art. 12 TUE traktującego o roli parlamentów narodowych w prawidłowym funkcjonowaniu UE, poruszyła kwestię udziału Polski w grupach regionalnych (Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, Grupa Bałtycka), a także przedstawiła wady ich działalności. W konkluzji doszła do wniosku, że współpraca regionalna tytułowych parlamentów służy w rzeczywistości integracji, mając niewielki wpływ na decyzje polityczne poszczególnych rządów.

Obradom piątego panelu konferencji przewodniczyła prof. dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak. Jako pierwsza głos zabrała dr hab. Barbara Mielnik, prof. UW, z wystąpieniem pt. *Współpraca regionalna policji w ramach ASEANAPOL*, przybliżając historię oraz sposób funkcjonowania współpracy policji w ramach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, jak również krytykę tej współpracy.

Następnie dr hab. Tomasz Kamiński (Uniwersytet Warszawski) wygłosił referat na temat *Zatoka Pirańska a koncepcja zatok historycznych w świetle orzeczenia STA z 2017 roku*. Podkreślił problematykę sposobu wyznaczenia granicy w tej zatoce między Chorwacją a Słowenią oraz wynikły z tego spór i roszczenia obu stron konfliktu.

W kolejnym wystąpieniu zatytułowanym *Paweł i Gawęł, czyli trudne sąsiedztwo na Półwyspie Koreańskim* dr Lech Buczek (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) przybliżył rys historyczny podziału Korei na część północną i południową oraz omówił wybrane problemy międzynarodowoprawne z tym związane.

Założenia stosunków sąsiedzkich Księstwa Liechtensteinu zaprezentował dr Wojciech Kilarski (Uniwersytet Wrocławski), który wskazał na historię, istotę funkcjonowania oraz priorytety polityki zagranicznej tego państwa.

Referat zatytułowany *Stosunki sąsiedzkie Finlandii* przedstawił dr Dawid Michalski (Uniwersytet Gdański), omawiając relacje Finlandii z Norwegią, Szwecją i Rosją oraz wskazując główne priorytety polityki zagranicznej Finlandii wobec sąsiadów.

Ostatni panel konferencji zakończył się wystąpieniem dr. Rafała Soroczyńskiego, który rozważał problem stosunków zagranicznych dependencji Jersey. Swoje analizy odniósł do historii relacji ustrojowych między dependencjami (Wyspy Normandzkie, Wyspa Man) a Zjednoczonym Królestwem, źródeł poznania prawa dotyczących ich statusu, a także założeń polityki zagranicznej Baliwatu Jersey.

W ramach każdego panelu, po wystąpieniach referentów, odbywała się dyskusja. Podsumowania obrad dokonał prof. dr hab. Jerzy Menkes, który podziękował uczestnikom za ciekawą wymianę myśli na temat stosunków sąsiedzkich w świetle prawa międzynarodowego. Przedstawione podczas konferencji referaty zostaną opublikowane.